

FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ I PSICOLOGIA, TARRAGONA

ENSENYAMENT DE MESTRES

EDUCACIÓ PRIMÀRIA

TREBALL DE FI DE GRAU

ESPORT I VALORS

Alumne: Josep Mª Navarrete Picón

Tutora: Sílvia Veà Vila

Resum

L'esport, al llarg de la seva història, ens ha emocionat amb comportaments exemplars que, protagonitzats per diferents esportistes, han demostrat una admirable actitud per a la resta de la societat, a través dels valors propis de l'esport com la companyonia, el respecte pel rival o el sacrifici.

Actualment, la influència negativa de l'esport espectacle en la infància porta com a conseqüència una pèrdua dels valors propis de l'esport. Aquest treball té l'objectiu de ressaltar la importància d'aquests valors i fomentar-los mitjançant una proposta didàctica en l'Educació Física, per a aconseguir un desenvolupament integral dels nens i nenes, no sols com a futurs esportistes sinó com a persones.

Resumen

El deporte, a lo largo de su historia, nos ha emocionado con comportamientos ejemplares que, protagonizados por diferentes deportistas han demostrado una admirable actitud para el resto de la Sociedad, a través de los valores propios del deporte como compañerismo, el respeto por el rival o el sacrificio.

Actualmente, la influencia negativa del deporte espectáculo en la infancia lleva como consecuencia una pérdida de los valores propios del deporte. Este Trabajo tiene el objetivo de resaltar la importancia de estos valores y fomentarlos mediante una propuesta didáctica en la Educación Física, para conseguir un desarrollo integral de los niños y niñas, no solo como futuros deportistas sino como personas.

Abstract

Sport, throughout its history, has thrilled us with exemplary behaviours starring different athletes that have shown an admirable attitude for the rest of society through sport standards as companionship, respect for the rival or sacrifice.

Nowadays, the negative influence of spectacle sports in childhood leads to a loss of the sport standards. This work aims to stand out the importance of these standards and promote them through a didactic proposal in Physical Education, in order to achieve an integral development of children, not only as future athletes but as people.

Índex

1. Introducció	4
2. Marc teòric	5
2.1. Capítol 1: De què parlem quan diem “valors”?	5
2.1.2. Com aprenem els valors ?	7
2.1.3. Què és l’educació en valors ?	10
2.2. Capítol 2: Té valors l’esport ?	12
2.2.1. Origen dels valors en l’esport	13
2.2.2. Els valors més importants en l’esport	15
2.2.3. L’escala de valors d’esport de base	17
2.2.4. L’educació en els valors de l’esport i la seva importància en l’Educació Física	18
2.2.5. Promoció dels valors educatius en la pràctica esportiva	19
3. Marc Didàctic	21
3.1. Supòsit de partida	21
3.2. Objectius del treball de final de grau	22
3.3. Disseny.	23
3.4. Metodologia de la unitat didàctica	25
3.5. Mostra/població	25
3.6. Instrument de recollida de dades per a l’avaluació de valors en l’educació física	26
3.7. Anàlisi de resultats	27
4. Conclusions	37
5. Referències.	39
6. Annexos	41
6.1. Annex 1	41
6.2. Annex 2	43

1. Introducció

Un dels motius pel qual he triat realitzar aquest treball de final de grau, “Esport i valors”, han estat les situacions i moments viscuts al llarg de la meua trajectòria com a alumne a l’escola, estudiant de Magisteri a la universitat i sent esportista, en concret com a jugador de fútbol en els vint anys que porto competint i fent esport d’alt nivell i com a entrenador de Fútbol amb infants,. En aquest temps he observat els bons (i també mals) comportaments que tenen els esportistes i la seva repercussió en els nens i nenes, ja que tendeixen a reproduir els comportaments que observen en els adults i molt més en aquells que admiren. Això es deu a la gran influència que té l’esport i la seva repercussió en els mitjans de comunicació, pel fet que en la societat actual els alumnes conviuen amb les noves tecnologies i, per tant, resulta senzill que els nens i nenes vegin aquest comportaments a través de la televisió, internet o fins i tot en els videojocs.

Això ho he vist reflectit en mi mateix, ja que practicar esport o activitat física et fa créixer també com a persona. He viscut situacions en les quals els valors que m’ha ensenyat l’esport al llarg de la meua vida han jugat un paper fonamental. Per això, he vist que fer esport i activitat física t’ajuda a créixer com a persona gràcies als valors que transmeten: el sacrifici, la humilitat, la companyonia, etc. Aquests valors es veuen reflectits en el dia a dia, no sols a l’hora de dur a terme activitat física, per tant, crec que és molt important que els nens i nenes creixin amb aquests valors presents en les seves vides.

Un altre motiu que em va dur a terme portar aquest projecte, és la meua vocació docent, ja que penso que tots hem d’aportar tot el possible per ajudar al futur de la nostra societat i, en el meu cas, totes les meves vivències com a esportista i els valors positius que m’ha aportat l’esport, poden ser transmesos als joves.

Per a mi, l’educació en valors és molt important, no sols perquè en la nostra societat actual se n’estiguin perdent molts, sinó perquè, a més, també és necessari fomentar un pensament crític-reflexiu en els nens i nenes per a fer veure les situacions negatives que es produeixen en l’esport i, més en concret, en l’esport espectacle. Els nens i nenes poden modelar el seu comportament a través d’allò que veuen per televisió, com per exemple una baralla entre futbolistes, per això és necessari que s’adonin que això està malament i que és un comportament negatiu.

El docent d'EF té una gran responsabilitat en l'educació dels alumnes, ja que depèn d'ell si es fomenta únicament el desenvolupament de les capacitats físiques, o es transmet una educació en valors basada en el respecte, la cooperació, la participació i una competitivitat positiva. L'esport i l'activitat física constitueixen un valuós recurs per al docent, ja que suposa una forma atractiva d'involucrar a l'alumne en els processos d'ensenyament-aprenentatge, i que interioritzi allò que ha après i sigui el protagonista del seu propi aprenentatge.

2. Marc teòric

2.1. De què parlem quan diem "valors"?

Per a iniciar el marc teòric del treball s'ha realitzat una recerca per comparar, entendre i esbrinar què s'entén per educació en valors i les diferents concepcions que hi ha. Tot seguit, s'exposaran un seguit de definicions o maneres d'entendre què és educar en valors a través de diferents autors o autores i referents sobre el tema.

Segons la Fundació Unió Esportiva Vic, l'esport és un àmbit en què nens i nenes despleguen unes relacions que s'han d'articular per mitjà d'unes actituds i normes que regulen la pràctica esportiva, però que, al mateix temps, són valors aplicables a la societat on viuen. Per tant, per a la Fundació l'esport no deixa de ser un escenari on es poden representar situacions socials que es donen també en altres àmbits de la vida. La intenció de l'educació en valors a través de l'esport és ensenyar als nois i noies unes actituds i habilitats que els permetin percebre qualsevol situació quotidiana d'una manera mesurada en funció de les normes socials del seu entorn i que els ajudin a ser reconeguts pels altres com a bones persones. (Document, Fundació UE Vic 2011 pp.8)

És molt important el que vol transmetre la fundació perquè en la nostra societat que requereix uns nivells de formació ciutadana des de petits per a garantir la qualitat democràtica i facilitar la capacitat d'adaptació de les persones a un entorn que constantment canvia. Així doncs, el rol que adquireix l'esport enfront de les persones és bàsic i fonamental per obtenir unes actituds bàsiques per a la convivència, participar en els àmbits socials i formar part d'una comunitat. Aquest procés educatiu no és ràpid, i per aconseguir inculcar els valors en els més petits cal tenir en compte molts factors.

Així doncs, s'ha de tenir present l'edat dels nois, les seves experiències prèvies en l'entorn esportiu, la influència del seu entorn més proper (família, escola, altres activitats, etc.) i els trets de la seva personalitat, tant com els estats emocionals que l'acompanyen durant tota la temporada.

Tot plegat fa que la tasca educativa sigui considerada un procés llarg, que adoptarà diferents estratègies durant tota la vida esportiva dels més petits. Definir un valor, per tant, pot resultar extremament complex, però es podria sintetitzar utilitzant una definició tan simple com aquesta: "Un valor és tot allò que t'han ensenyat, o has après, i et fa ser millor persona." (Fundació UE Vic 2011: pp.9)

Des de la Fundació el primer que porten a terme és distingir els valors en diferents entorns: Valors socioculturals: Són fites desitjables a través de situacions, que poden variar en importància, i que serveixen com a principis de guia per la vida d'una persona o entitat social. La societat està dividida en comunitats que generen els seus propis valors, els quals acaben definint què és correcte i què no ho és, i, per tant, també aporten la possibilitat de jutjar els actes que fan i els que s'observen en els altres tenint aquests valors com a referència.

Valors esportius: No tothom veu l'esport de la mateixa manera; és a dir, cada col·lectiu entén que l'esport és una eina per assolir diferents objectius: hi ha persones que practiquen l'esport per gaudir d'una estona amb amics, altres per guanyar premis, altres per obtenir la valoració dels companys... En funció d'aquests propòsits, s'observa com la conducta dels practicants canvia davant un mateix fet, és a dir, diferents actituds i conductes obeeixen al fet d'haver aplicat valors concrets, que poden ser generats per l'entorn de l'equip o club, per l'esport que es practica o bé pels objectius que se cerquen.

Valors personals: Els nois que practiquen esport veuen condicionada la seva conducta en funció dels esdeveniments del seu entorn, és a dir, una gran part de les coses que fan van precedides per algun fet anterior. Posem-ne un exemple: una nena jugant a bàsquet comet una falta i dels pares del seu equip protesten aixecant els braços i cridant a l'àrbitre; ella s'ho mira i continua jugant. Unes jugades més tard passa un fet semblant i la nena aixeca els braços i protesta directament a l'àrbitre la seva decisió.

Possiblement en aquest exemple la conducta de la nena és explicada per l'observació que ha fet dels pares seguidors i creu que ella també pot fer el mateix. Aquest fet s'anomena aprenentatge social (Bandura) i pot afirmar algunes reaccions antiesportives que els nens i nenes tenen quan practiquen esport. La pràctica esportiva de base està emmarcada en una societat que té els seus propis valors, que condicionen la visió que es té de l'esport i de les diferents situacions que s'hi viuen. D'altra banda, l'esport en si mateix també és un univers amb uns valors particulars que en molts casos compartiran criteris amb la societat en què es practica.

Possiblement hi ha diferències entre les disciplines esportives ja que es poden entendre lleugerament diferents i manifestar-se d'una manera particular, depenent de l'esport que es practica i, fins i tot, en funció del club on es duu a terme.

Finalment, es oportú considerar que els nens i les nenes, i en definitiva tots els agents que actuen en l'esport de base, parteixen d'uns valors personals i unes motivacions particulars que s'han de fer coincidir amb les pròpies de l'esport i de la societat o comunitat en la qual es troben.

2.1.2. Com aprenem els valors ?

Tot i la complexitat de la resposta, Maria Prat Grau, llicenciada en Educació Física, doctora en Pedagogia i responsable principal del grup de recerca IVE (Innovació Didàctica i Valors a l'Educació Física i l'Esport) de la Universitat Autònoma de Barcelona, exposa de manera resumida (en el llibre Esports i Valors, pp. 33-36) en tres formes sobre com s'aprenen o adquireixen els valors:

- Per imitació, o aprenentatge vicari (teoria social d'A. Bandura).
- A través de l'anomenat procés de construcció moral racional i autònoma (J. Piaget i L. Kohlberg com a autors de referència).
- A través de la pròpia pràctica i «per contagi».

Possiblement, els tres plantejaments, en la pràctica, es complementen.

La teoria social de l'aprenentatge de Bandura

Segons els autors parteix del fet que l'aprenentatge moral és el resultat d'una interacció de factors personals i ambientals, però sobretot juga un paper fonamental que anomena aprenentatge vicari, considerant que serà a través de l'observació dels diferents models que per el nen o la nena anirà configurant els seus valors morals.

Segons Bandura, és a través de les vivències i experiències com, a poc a poc, els nens aniran integrant una representació cognitiva dels diferents models viscuts i que, posteriorment, podran incidir en la seva conducta. Serà, doncs, a partir de l'observació de diferents models que s'interioritzaran les regles o principis morals i s'aplicaran a situacions amb certa analogia als models viscuts.

Per tant, seran molt importants tots els models que els infants adquireixin en la família —en les primeres edats—, a l'escola o en els clubs esportius, i també a través de les amistats —època de l'adolescència, etc.—. En la mateixa línia, els models que arriben als nens des dels mitjans de comunicació, especialment els dels grans ídols esportius, podrien guiar la conducta dels més joves, ja que aquests tenen un enorme poder d'influència. Pot arribar a tenir més poder d'influència el que digui o faci un determinat líder esportiu que no el que el professor d'educació física pugui dir a l'aula o al gimnàs.

El procés de construcció moral racional i autònoma (J. Piaget i L. Kohlberg com a autors de referència). Cano i Prat (Esports i Valors. 2013, pp.34) ens diuen que el procés de construcció moral es basa en les teories cognitives de Piaget i més tard en les de Kohlberg.

Es tracta d'un procés en què la persona construeix la seva personalitat moral a partir de les interaccions amb els altres i l'entorn. Kohlberg indica que es un procés continu, gradual, i l'estructura en uns «estadis de desenvolupament moral» que van evolucionat amb l'edat i la maduració de la persona. En la seva proposta, hi ha uns aspectes importants a destacar:

- La relació de l'infant amb les normes socials.
- La resolució de dilemes morals o situacions conflictives.
- Proposa el diàleg i la reflexió com a estratègies del procés de construcció de la moral autònoma.
- La idea de comunitat justa.

L'interès de les teories de Kohlberg en relació amb l'àmbit de l'esport rau en el fet que justament a través del joc i l'esport hi ha una relació constant amb les normes; s'estableix un procés d'aprenentatge, d'acceptació i de respecte a la normativa i, d'aquesta forma, l'esport pot configurar-se com un espai previ a d'altres aprenentatges de normes socials. El context esportiu, en certa manera, és com una rèplica o una reducció del que posteriorment serà la norma social.

D'altra banda, les propostes actuals d'ensenyament-aprenentatge de l'educació física no es limiten a promoure l'aprenentatge dels esports convencionals i els corresponents reglaments, sinó que molts educadors aposten per la necessitat d'adaptar els reglaments a les necessitats dels grups, i a construir la pròpia normativa molt sovint amb la participació de l'alumnat.

Cada vegada són més ben acceptats els jocs i esports modificats — (Esports i Valors, Devís i Peiró, 1992. Pp35)—, o el jocs alternatius als esports tradicionals. Els esports alternatius no estan tan estereotipats, poden ser més participatius, l'alumnat parteix de situacions d'aprenentatge similars i, finalment, es construeixen i dissenyen a partir de la implicació activa dels participants. Prendre part en aquest procés creatiu requereix diàleg, reflexió i un procés de raonament moral progressiu.

Si tenim present la importància que Kohlberg dóna als conflictes i a la resolució de dilemes, també podem afirmar que l'avantatge és que en l'educació física i l'esport els dilemes i conflictes són reals, mentre que en les propostes de Kohlberg parteixen sovint de conflictes ficticis.

Aprenentatge a través de la pràctica

Els valors no s'aprenen com s'aprenen les matemàtiques o la història, sinó que es van interioritzant a poc a poc a través de les experiències que vivim, les situacions que ens envolten, les rutines o fets que configuren el nostre dia a dia, les nostres pràctiques, etc.

Els clàssics grecs ja havien reflexionat sobre aquest tema i, més tard, pedagogs com Freinet recordaven:

«La moral és com la gramàtica. Podem conèixer-ne perfectament les regles però ser incapaços d'aplicar-les a la vida quotidiana [...]; la moral no s'ensenya, es viu.» (Recuperat en: Esports i Valors. Freinet, 1975, pp 35)

Els autors es centren en l'àmbit de l'esport, els joves van adquirint uns comportaments i unes maneres de fer i actuar en relació amb l'esport que practiquen a partir de les vivències: al pati de l'escola, a les classes d'educació física, als entrenaments esportius al club, als partits del barri o de cap de setmana, quan miren una final de futbol amb la família o els amics, en escoltar o llegir els comentaris dels periodistes sobre un determinat fet o situació esportiva, etc.

Per aprendre virtuts o actituds morals, la noció de pràctica és crucial. Desenvolupar i practicar hàbits és semblant a aprendre a tocar la guitarra o a anar en bicicleta. Exposar les normes a un nen sobre com anar en bicicleta no és suficient per aprendre'n (Jones, 2008). Per això és absurd pensar que establir un conjunt de normes serà suficient per tal que aquestes siguin incorporades o assumides.

S'aprèn els hàbits higièncs practicant-los, i a respectar les normes amb la pràctica mateixa. Els discursos teòrics serveixen de ben poc si no els portem a la pràctica amb els comportaments i les rutines (els valors s'aprenen a través de les corresponents actituds).

Una de les grans potencialitats de l'esport és justament permetre portar a la pràctica i de manera vivencial, a través del joc i les normes, la seva aplicació en un context determinat (no en abstracte). La pregunta que cal fer-se és si hi ha transferència del món de l'esport a la vida quotidiana. Malgrat que aquest sigui un objectiu dels models d'educació en valors a través de l'esport, no sempre hi ha garanties que això realment sigui així, però sens dubte aquest és el repte de molts programes o educadors.

2.1.3 Què és l'educació en valors ?

Rokeach (1973) defineix valor com a "una creença duradora on un mode de conducta o estat últim d'existència personal i socialment preferible al seu oposat invers". L'autor atorga als valors tres dimensions: una cognitiva, una altra afectiva i una tercera conductual. Els canvis en la cultura, la societat i l'experiència personal donen com a producte o resultat el sistema de valors.

Afirmar que el sistema de valors total d'una persona pot experimentar canvis com a resultat de la socialització, de la teràpia o dels processos experimentals destinats a canviar valors. Per Rokeach el valor és el mecanisme més important per explicar el comportament humà, desplaçant de la seva situació central a les actituds. Per això els valors determinen tant la conducta com les actituds. (Rokeach, 1973 en Valero Iglesias, 1992)

Segons Valero Iglesias (1992) l'educació en valors ha d'ajudar a l'alumne a interpretar els seus coneixements de tal manera que tinguin sentit i lloc a l'edifici global de la persona humana, i que no siguin compartiments incomunicats.

Continua afirmant que l'educació en valors ha de servir per a la intercomunicació de l'ésser humà, de tal manera i forma que sigui a través d'ella que els diferents sabers parcials dels educands s'integrin en una acció comuna social.

D'aquesta manera aquesta educació en valors farà que els sabers especialitzats conjuntats en l'acció social es tradueixin en opcions, en actituds, en conductes de la vida diària, de manera que la societat adquirirà un nivell diferent que trencarà la insolidaritat i l'aïllament que la vida moderna produeix en els individus.

Ha de contemplar al seu torn el desenvolupament de la vida emocional a partir d'una estructuració de la seva vida social a on el cultiu de l'art, de les dimensions estètiques vagin configurant un tot d'aquest ésser humà educant. (Valero Iglesias, 1992)

Buxarrais Estrada (1997) argumenta: “Educar en valors, en una societat democràtica com la nostra, significa trobar espais de reflexió tant individual com col·lectiva, perquè l'alumnat sigui capaç d'elaborar de manera racional i autònoma els principis de valor, principis que li permetran enfrontar-se críticament a la realitat. A més, haurà d'aproximar a conductes i hàbits coherents amb els principis i normes que hagin fet seus, de manera que les relacions amb els altres estiguin orientades per valors com la justícia, la solidaritat, el respecte i la cooperació.

Educar en valors consisteix a crear les condicions necessàries perquè, cada persona, descobreixi i faci una elecció lliure i lúcida entre aquells models i aspiracions que li puguin conduir a la felicitat.” (Buxarrais Estrada, 1997)

Del Rincón Igea (1997) determina que educar en valors significa ajudar a comprendre quines són les actituds més pròpies d'una personalitat autònoma, propícia al diàleg, cooperativa, etc. i, fonamentalment, aconseguir que aquesta comprensió intel·lectual esdevingui pràctica vital. L'educació en valors, segons l'autor, requereix assolir els dos objectius següents:

- Desenvolupar el judici moral aprofitant les ocasions que ofereix la vida dels centres educatius, i també per mitjà d'exercicis específics proposats amb aquesta finalitat (role-playing, diàleg mestre-alumne, dilemes morals, etc.).
- Consolidar l'autoregulació de la conducta per tal d'incrementar la coherència entre el raonament moral i l'acció. (Del Rincón Igea, 1997)

2.2 Té valors l'esport ?

El text que presenta Albert Julià Cano a continuació vol aportar elements de fonamentació metodològica i d'aprofundiment teòric complementaris sobre una avaluació sobre l'educació en valors a través de l'esport, centrada en els resultats d'implementació i d'impacte del programa FutbolNet de la Fundació FC Barcelona en l'edició 2012-2013.(pp.31-33)

Diferents clubs o entitats esportives han intentat respondre aquesta pregunta; també molts investigadors s'ho han preguntat, però no hi ha una resposta única i satisfactòria a la pregunta donat el caràcter excessivament abstracte dels valors.

En els intents de concretar respostes a la pregunta, sovint es barregen plànols i dimensions dels valors a diferents nivells o categories: valors existencials i finalistes amb valors més instrumentals, i valors de caràcter moral, etc., fet que genera confusió. A banda d'això, el primer que es pregunten és de quin tipus d'esport parlen. És evident que l'esport escolar no tindrà els mateixos valors que l'esport d'alt rendiment o l'esport recreatiu, per exemple.

Els autors van consultar molta bibliografia per saber si poden atorgar uns valors a l'esport, en les lectures s'ofereixen una gran diversitat de propostes i classificacions de possibles valors per assolir a través de la pràctica esportiva. La majoria de les propostes porten a llistats, classificacions, etc., acompanyades o no de les definicions corresponents, que barregen categories o dimensions —valors morals amb valors més instrumentals— en què, una vegada seleccionats i definits els valors, no es concreta com portar aquests valors a la pràctica.

Melchor (1995) i Ruiz (2004) —entre d'altres— va fer una recopilació d'estudis i propostes en què, diferents autors, intentaven definir i posicionar-se en els valors de l'esport. Gran part de les propostes coincideixen a classificar-los en valors personals i socials, però les propostes són molt diverses i passen per definir conceptualment els valors.. De fet, encara que sembli una paradoxa, hi ha autors que afirmen obertament que «l'esport no té valors», ja que els valors que vulguin atribuir a l'esport dependran de les persones que formen part d'un determinat context o situació i de les condicions com es realitzi la pràctica esportiva (Heinemann, 2001).

Per tant, són les persones les que atorguen a l'esport un conjunt de valors en funció de les finalitats o objectius que aquestes voldran aconseguir.

Això significa que en la implementació d'un programa es farà necessari un procés de reflexió per part de les persones implicades per definir i consensuar de manera conjunta els valors o finalitats que volen aconseguir, i dependrà dels contextos que un mateix programa hagi de reajustar-se o definir-se en funció de cada realitat.

Una definició tancada de valors, a més, pot tendir a ser excessivament moralitzant i caure en l'error de l'universalisme dels valors pensant que hi ha uns valors únics, absoluts i vàlids per a tothom, fet que aniria en contra de la llibertat de les persones o col·lectius per definir les pròpies necessitats derivades del context o realitat específica. (Julià Cano, A. i Prat Grau, M. 2013).

2.2.1 Origen dels valors en l'esport

En primer lloc, tractaré el concepte d'esport donant suport en diferents autors reconeguts d'aquest àmbit. Romero Granados (2001) afirma que: "l'esport és qualsevol activitat, organitzada o no, que impliqui un moviment mitjançant el joc a fi de superació o de victòria a títol individual o de grup"

Castejón (2001), defineix el terme esport com: L' Activitat física on la persona elabora i manifesta un conjunt de moviments o un control voluntari dels moviments, aprofitant les seves característiques individuals i/o en cooperació amb un altre/s, de manera que pugui competir amb si mateix, amb el mitjà o contra un altre/s tractant de superar els seus propis límits, assumint que existeixen unes normes que han de respectar-se en tot moment i que també, en determinades circumstàncies, pot valer-se d'alguna mena de material per a practicar-lo".

Parets (2002) ens diu que: "l'esport és un fenomen complex, obert que expressa una idea en constant evolució concorde als temps i que constitueix un component significatiu de l'experiència vital de l'ésser humà com a individu i del col·lectiu social.

Omeñaca (2013) parla de quatre alternatives de l'esport:

L'origen de l'esport el trobem històricament l'any 4000 a.C. a la Xina, quan ja es duïen a terme les primeres activitats esportives. També trobem manifestacions esportives en l'antic Egipte, Pèrsia i la civilització Maia. No obstant això, és a la Grècia Clàssica on veiem per primera vegada l'esport i els seus valors com una manifestació cultural socialment molt valorada.

És necessari fer un petit èmfasi en els jocs Olímpics de l'antiguitat, ja que no sols eren un exemple quant a qualitats físiques, sinó dels valors que es mostraven, sent per tant la primera referència històrica del concepte d'esport com a forma de creixement personal. Els jocs Olímpics van començar en el 777 a. C. I es van celebrar fins a l'any 393 a. C. En què van ser prohibits per l'emperador Teodosio.

A la Grècia Clàssica els atletes eren tractats com herois i tenien gran importància en la societat grega. Aquest atletes eren un exemple per a la societat a causa dels valors que demostraven degut a les seves històries de superació es pot veure exemples com el que cita Aristòtil en parlar del pentà campió Hismón d'Élide, ja que quan era nen va sofrir lesions en els tendons. Malgrat això va entrenar per a superar la seva lesió fins a aconseguir la victòria a Olímpia i Nemea. Aquests valors en l'esport podem trobar-los en l'actualitat, amb exemples com el cas de l'atleta Wilma Rudolph, tres vegades guanyadora olímpica en el segle XX, qui va sofrir una greu lesió quan era petita i l'esport va ser el que la va motivar per a seguir cap endavant i recuperar-se.

També podem descobrir un exemple en Alejandro Valverde (Ciclista professional), qui va sofrir un trencament de ròtula en el Tour de França del 2017 que el va obligar a dir adéu a la temporada. Gràcies als valors de tota una vida lligada a l'esport es va recuperar de la seva lesió proclamant-se a l'any següent campió del món en Innsbruck.

L'esport per als grecs era molt important, per aquesta raó l'EF era un dels aspectes més importants per a iniciar la vida en societat. Com anteriorment es comenta, els atletes grecs mostraven molts valors com el respecte o el companyonia, que servien d'exemple a la societat grega i per això l'EF s'intentava inculcar els valors que tenien els atletes.

2.2.2 Els valors més importants en l'esport

Una de les formes més adequades perquè els nens i nenes es formin i es desenvolupin, és mitjançant els valors de l'esport. A continuació, es pot veure els valors de l'esport que els experts consideren més importants per a formar als alumnes/jugadors:

Humilitat

Segons el Diccionari de la Reial Acadèmia Espanyola (2019) Humilitat pot definir-se com: **”virtut que consisteix en el coneixement de les pròpies limitacions i febleses i a obrar d’acord amb aquest coneixement”**.

Hi ha esportistes que, en aconseguir grans èxits, portats per la fama o el reconeixement del públic, adquireixen una actitud que els porten a creure’s superiors als altres, no sols als seus competidors. Això no sols ocorre en l'esport sinó en moltes altres situacions de la vida, com per exemple en el col·legi, on un alumne pot ser molt bo fent una tasca, però pot creure’s que ho fa millor que ningú. Això suposa una falta de respecte als seus companys, desperta antipatia i confiar-se massa perquè no reconeixerà les seves febleses i, per tant, no podran millorar.

Companyonia

La companyonia fomenta la unitat del grup i el treball en equip i pot veure’s en molts aspectes de la vida quotidiana, com en el col·legi, en el treball o també en l'esport. Aquest valor en l'esport té un caràcter propi, sent un dels millors escenaris per a representar un valor tan important. S’observa en els esports col·lectius, però també en els individuals en els quals el teu rival és el teu company, ja que hi ha llaços en comú, com pot ser la pràctica del mateix esport.

Aquest valor és també molt important en la vida quotidiana, i és fonamental inculcar aquest valor als nens i nenes amb l’objectiu de ser capaços de treballar en grup i ajudar-se els uns als altres, això els serà molt útil en la vida, i farà la vida més fàcil a la gent que els envolta, perquè un dels aspectes positius que inculca, és ajudar als altres si ho necessiten. Per tot això, una de les millors maneres d’ensenyar la companyonia és a través de l'esport i mostrar els grans exemples d’esportivitat que ens ensenyen els esportistes.

Sacrifici

El valor del sacrifici és l'esforç extra que es realitza per difícil que sigui, amb l'objectiu d'aconseguir una fita, aquest esforç es troba per sobre dels gustos i interessos propis de la persona. El sacrifici és un dels valors més importants i que més s'ha de fomentar, perquè suposa la lluita pels teus objectius i somnis, encara que moltes vegades suposi un esforç que no és agradable, però aquest és el veritable esperit del sacrifici, sent a més una font de creixement personal.

Un dels millors exemples de sacrifici es viu en l'esport, on existeix lluita diària pels objectius, pròxims o llunyans, posant tot l'esforç possible, lluitant contra totes les adversitats; lesions, el mal temps o diferents factors que impedeixen aconseguir el que es vol. Per això l'esport és un dels millors escenaris per a demostrar el sacrifici, vital en qualsevol dels aspectes de la vida. Per tant, s'hauria d'inculcar als joves aquest valor, perquè els ajudarà en un futur a aconseguir els seus objectius i a superar els seus propis límits.

Respectar els rivals i les normes

El respecte consisteix en un valor bàsic, ja que suposa el reconèixer l'esforç realitzat per les persones, així com els seus sentiments. El respecte tant als rivals com a les normes suposa la base de l'educació en valors en l'esport en edat escolar.

Buceta (2001), aporta alguns beneficis de l'esport e edats primerenques com:

1. Tenir un compromís amb els altres.
2. Ser capaç de complir les normes, sense fer parany.
3. Acceptar la victòria o la derrota del rival.
4. Respectar a tothom ja sigui company, rival professor o entrenador.
5. Fomentar la tolerància i la solidaritat amb els altres, i acceptar les seves febleses i errors.

Un valor fonamental, com és el respecte al teu rival, és molt important perquè és aplicable a totes les facetes de la vida, des que jugues al pati del col·legi ja sigui un esport en concret o a jocs, fins quan competeixes en el treball per un lloc més alt. Cal pensar que sempre hi ha una part que perd, i és comuna pensar que el guanyador s'ha esforçat i ha posat més obstinació que el perdedor, però moltes vegades és tot el contrari.

Hi ha una faceta fonamental en el valor del respecte cap al rival, molt lligada al joc net, que consisteix en el rebuig a les trampes. Les trampes són una manera de menysprear al rival i de no mostrar respecte per ell, ja que guanyar fent parany significa aconseguir sense esforç el que el rival ha aconseguit sacrificant-se i esforçant-se fins a aconseguir superar els seus propis límits.

2.2.3 L'escala de valors d'esport de base

La modèstia, el respecte, el sacrifici, la solidaritat, la integració, l'educació, la coherència, la tolerància davant la frustració, el compromís... són valors que suposem que l'esport inculca als més petits. El fet no és determinar en quins valors es formen els nois i les noies, sinó saber com s'han de transmetre, és a dir, amb quines actituds, missatges o conductes s'intenta inculcar-los.

Molts cops, els agents protagonistes de l'esport infantil volen educar en els mateixos valors, però dirigint missatges contradictoris o bé actuant amb poca coherència amb el missatge verbal; i encara més, a vegades volen inculcar un valor, però actuant d'una manera que no és ben entesa pels nens i nenes.

Tan important és saber definir els valors com saber què s'ha de fer, com s'han de comportar, quines han de ser les reaccions del mestre perquè el missatge arribi de manera constant i coherent als petits.

Una bona mesura per garantir que els docents/entrenadors actuen amb coherència és intentar deixar l'aspecte emocional aparcat a casa, és a dir, buscar per sobre de tot la visió objectiva de les situacions esportives i no actuar visceralment.

No oblidar, per altra banda, que per dur a terme la tasca educativa a través de l'esport cal que tots siguin conseqüents i que compleixin les normes i atorguin els beneficis o càstigs pertinents, ja que altrament el missatge que es transmet als més petits serà contradictori.

Per tant, cal definir les normes i els límits, així com les conseqüències que tindrà seguir-les o no. Cal considerar que l'esport pot ser una bona eina per transmetre valors positius, que els nens puguin aplicar posteriorment en altres facetes de la seva vida, com els estudis, la feina, la relació amb els altres... Però, una eina funciona tota sola? És realment possible que l'esport canviï uns valors o modifiqui unes actituds només pel sol fet de ser practicat?

“Esport i vida estan molt relacionats: allò que aprens de l’esport serveix per a la vida i viceversa.” Galia Dvorak (Olímpica de tennis taula a Pequín 2008)

Així com un bolígraf no escriu si no té una mà al darrere, l’esport no pot tenir cap utilitat per si sol si no és guiat per persones que el fan funcionar. Si un bolígraf escriu o dibuixa allò que la mà li fa escriure o dibuixar, l’esport tindrà la utilitat que tots els agents implicats hauran provocat que tingui.

Arribats en aquest punt es genera un dubte: per què es demana tant a l’esport de base i després no se li dona el que l’esport de base es mereix? Un pare ha d’implicar-se i ha de seguir les premisses de l’entrenador; un entrenador ha de formar-se i preparar bé les seves sessions; els coordinadors han de marcar línies d’acció i redactar idearis que portin les seves entitats a unes accions conseqüents i a una filosofia sobre les necessitats dels nens; els àrbitres han de garantir el principi de justícia i han d’actuar com a agents informadors i no com a simples agents sancionadors.

No és just demanar que l’esport de base funcioni com una eina formativa si la societat no dona res a aquest esport perquè així sigui; és a dir, no es pot esperar que l’esport inculqui als nens i nenes unes actituds i uns valors positius si els adults responsables no fan la feina i dediquen, en la mesura justa, un temps i una energia per aconseguir-ho.

“ Els entrenadors coneixem els valors de l’esport, però sovint no els apliquem... especialment, durant la competició.” Fernando Barbeito (Exjugador professional d’handbol. 2008)

2.2.4. L’educació en els valors de l’esport i la seva importància en l’Educació Física

López i García (1994) sostenen que: “els valors són creences, projectes ideals, que suposen l’elecció de determinades opcions com a desitjables i apreciables”

Rollano (2015) parla dels valors com “ no són normes abstractes que un grup vulgui imposar, sinó que constitueixen exigències optimitzades de la condició del nen com a persona i com a futur ciutadà d’un sistema social, en el qual tindrà una participació activa”

Amb les idees exposades es pot dir que els valors són qualitats pels quals s’ha de regir una persona, podent ser integrats a través de l’EF i l’esport.

Si les activitats esportives en edat escolar no tenen una fi educativa i es basen en la formació de campions o en la cerca de resultats, només poden portar en si mateixos l'adquisició d'actituds negatives que dificultarien el desenvolupament dels alumnes com a persones.

Si no es té present els valors en les nostres vides, la societat no podrà formar-se com a persones. Martinez (2000), diu que: “educar en valors és promoure condicions per a aprendre a construir els nostres singulars sistemes de valors i crear condicions que afecten els processos educatius”

Per això, és molt important transmetre els valors de l'esport en l'EF, ja que ajuda a inculcar valors als nens, a ensenyar-los a veure la importància de la salut i la cura d'aquesta i a conèixer el seu cos, tot i això mitjançant jocs i activitat física, perquè són formes divertides i atractives de fer que els nens cooperin en els processos d'ensenyament-aprenentatge i així millorar la seva educació. No podem negar que la influència de l'esport en la vida de les persones, és gran.

Esportistes d'elit, com David Villa (ex jugador de futbol, 2012) ens explica que: “Quan era un nen petit. Jugar a futbol li va servir per aprendre de moltes persones, dels seus companys, dels seus entrenadors... no només futbol, l'esport ensenya valors com el companyonia, el respecte, el treball i l'esforç que són necessaris per aconseguir coses.” "L'esport ensenya valors com la companyonia, el respecte i l'esforç" Unicef (2012). David villa.

Un altre esportista Important com és Thiago Alcántara (2012) per la seva par diu: “Quan una persona fa el que li diverteix i gaudeix fent, sempre desenvoluparà les seves habilitats per a ser tot lo millor que pugui ser”.

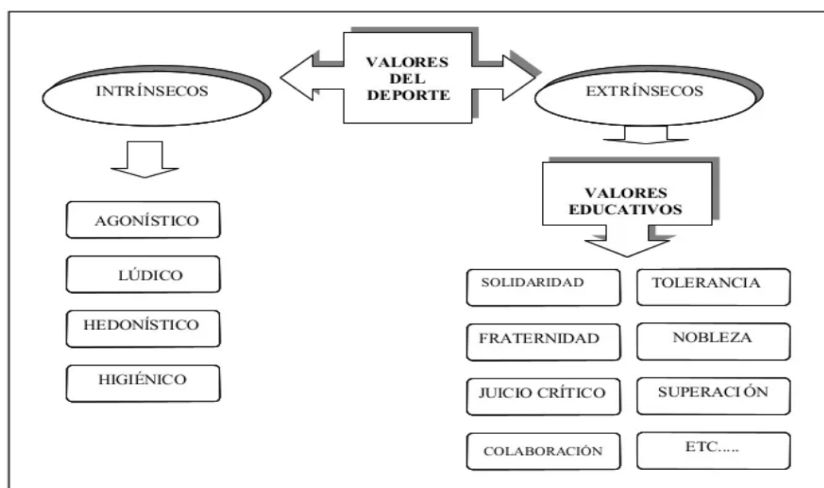
2.2.5. Promoció dels valors educatius en la pràctica esportiva

Parlar del desenvolupament dels valors educatius a través de la pràctica esportiva resulta imprescindible a causa del context en el qual ens centrem, i màximament si es té en compte com esmentem anteriorment que, l'esport a vegades és per a molts joves una de les principals fonts que contribueixen en la seva educació.

Segons Andréu (2006), ens trobem davant una crisi generalitzada de valors, aspecte que ha condicionat que els docents i els entrenadors d'escoles d'iniciació esportiva hagin d'inculcar en el subjecte actituds i valors que formen part de la moral humana. L'esport en edat escolar ha d'adaptar-se al context en el qual està actuant, i és pel que l'enfocament educatiu de l'esport ha d'atendre tals necessitats socials, és a dir, la promoció de valors.

Coincidint amb Seirul-lo (1995), la societat ha de preguntar-se què és el realment educatiu, el propi esport o les condicions en les quals es realitza? Els docents han de ser conscients que l'educatiu de les pràctiques esportives no són els beneficis adquirits a nivell físic i psicològic, ni l'aprenentatge dels elements tècnic- tàctics que el conformen, sinó que el realment educatiu són les condicions en les quals es realitza l'aprenentatge esportiu, les quals conduiran a l'acte d'estructuració de la personalitat de l'esportista.

Un cop parlem dels valors que la pràctica esportiva pot transmetre, s'ha de diferenciar entre els valors intrínsecs i extrínsecs de l'esport. Els valors intrínsecs a la pràctica esportiva són allò que el subjecte experimentarà contínuament a la realització d'aquesta. Per Seirul-lo (1995), els valors intrínsecs que configuren la pràctica esportiva són tres: l'agonístic, el lúdic i el hedonístic. Gómez Rijo (2001) fa referència a un quart valor denominat higiènic. D'altra banda els valors extrínsecs a la pràctica esportiva són aquells que li podem atribuir a la pròpia pràctica esportiva, és a dir, els que s'han de potenciar en els joves.

En el fenomen dels valors extrínsecs és on toca treballar a tots aquells que estiguin immersos en el context de l'esport en edat escolar. En aquest sentit, es pot afirmar que són nombrosos els autors que estan investigant sobre aquest tema, tant dins com fora del contingut educatiu, T. Abad, M. Robles, J. Giménez, F., (2009) presenten algun dels estudis més rellevants sobre aquest tema. Cruz i Cols (1991), van realitzar un treball de recerca per encàrrec del Consell Superior d'Esports i la Reial Federació Espanyola de Fútbol, en el qual van entrevistar 66 futbolistes d'entre 12 i 16 anys, amb l'objectiu d'estudiar els valors que segons els esportistes destacaven en la seva pràctica esportiva;

Valores educativos	
- Mostrar habilidades	- Obediencia
- Ganar – victoria	- Preocupación por los otros
- Utilidad	- Imagen social
- Diversión en el juego	- Conformidad
- Cohesión de grupo	- Equidad
- Deportividad	- Responsabilidad social

3. Marc Didàctic

3.1. Supòsit de partida

La motivació per realitzar la investigació d'aquest TFG ve donada per l'experiència viscuda com a alumne de pràctiques durant els cursos de 3r i 4t curs del grau d'Educació Primària a l'escola Joan XXIII de Bonavista i el Col·legi Sant Pau Apòstol de Tarragona respectivament. La proposta didàctica està enfocada essencialment a l'observació directa sobre la transmissió dels valors en l'alumnat en l'àmbit de l'educació física, concretament, en les classes de 5é B de Cicle Superior de tots dos centres.

L'objectiu de l'educació física, a l'igual que la resta d'assignatures, se centra en la formació de l'alumnat i, per tant, ha d'abordar una formació integral de la persona. Aquest fet li permet ser autònom en els diferents àmbits de la seva vida i li proporciona noves experiències que l'ajudaran a adquirir un nivell formatiu adequat. En la següent investigació ens centrarem en els valors de la humilitat, control emocional i empatia.

La unitat està plantejada i desenvolupada per treballar amb els tres valors esmentats anteriorment, ja que en les meves pràctiques en totes dues escoles vaig comprovar que en les classes d'educació física els alumnes mostraven actituds competitives, segregades per sexe, sense empatia, no eren capaços de controlar la seva frustració envers la derrota. És necessari que els alumnes en aquesta edat desenvolupin un pensament crític reflexiu cap a les actituds negatives que tenen en diferents sessions d'educació física.

Per això, una educació a través dels valors de l'esport, aconseguirem que la seva actitud cap a l'esport sigui positiva, respectant als seus companys i resultats, valorant la importància de complir les normes, davant les relacions, independentment del sexe i de les amistats de cadascú, etc.

La visió de l'esport per part de l'alumnat ha de ser un mitjà per a gaudir, abandonar la cerca i la importància dels resultats, deixar a un costat la segregació, controlar les actituds negatives i ser conscients de la importància dels valors en la vida i dels sentiments positius.

3.2.Objectius del treball de final de grau

1. Observar actituds i comportaments dels alumnes durant dues sessions d'Educació Física.
2. Comprovar si amb els jocs esportius i el qüestionari efectuat per l'alumnat hi ha hagut una millora en les seves actituds

- Objectius de les sessions:

Durant la investigació m'agradaria impulsar la practica de l'esport escolar com a eina alternativa a l'esport federatiu, amb una formació integradora i integral per a l'alumnat.

En acabar les sessions, els alumnes hauran de ser capaços de:

- Acceptar i respectar les normes, regles, estratègies i persones que participen en el joc.
- Valorar l'esforç personal i col·lectiu en els diferents tipus de jocs i activitats esportives al marge de preferències i prejudicis.
- Apreciar el joc i les activitats esportives com a mitjà de diversió i de relació social.
- Transmetre als alumnes els valors necessaris per a un desenvolupament físic i cognitiu òptim.
- Practicar diferents tipus de jocs utilitzant adequadament les estratègies bàsiques i acceptant les diferències en el nivell d'habilitat.

3.3.Disseny.

Cicle superior	Curs, 5È B	3r Trimestre	Sessió 1. Sempre positiu, mai negatiu.
FASE	TEMPS	ACTIVITATS D'APRENENTATGE	MATERIAL
INICIAL	15	Entre tot l'alumnat de la classe crearan de manera conjunta un decàleg de les seves pròpies regles, al finalitzar se'ls demanarà que es comprometin a complir-les.	No és necessari.
PRINCIPAL	30	<p>Joc de la bandera: En primer lloc, es fan dos equips i es divideix el terreny de joc en dues parts iguals, cada equip es col·locarà respectivament en una. Si són atrapats (tocats) al terreny de joc rival han de tornar al seu camp. El jugador que aconsegueixi passar a la zona de l'equip rival sense ser atrapat, pot agafar la bandera. Si els agafen amb la bandera encara a la zona del rival han de tornar-la. Perd l'equip que més jugadors tingui atrapats o bé que no aconsegueixi la bandera de l'equip contrari.</p> <p>Roda doble: Formem dos cercles, cada cercle ha de girar en un sentit diferent. Sense deixar de rodar, els equips han de passar-se tres pilotes d'un cercle al altre. Les o els participants als quals els caigui la pilota, surten del cercle. L'alumnat que ha sortit del cercle seran els jutges del joc.</p>	<p>No és necessari.</p> <p>Pilotes vermelles i blanques.</p>
FINAL	15	Al final de la sessió realitzaran una assemblea crítica sobre quins valors han estat negatius en la sessió i quins valors positius poden ser reforçats. A més a més, es comentaran els possibles conflictes i tot seguit es ficarà una solució aquests.	No és necessari.

Cicle superior		Curs, 5È B	3r Trimestre	Sessió 2. Junts Podem!
FASE	TEMPS	ACTIVITATS D'APRENTATGE		MATERIAL
INICIAL	10	<p>Llença la pedra i amagar la mà: En primer lloc, el mestre divideix la pista en dos zones i tot seguit crea dos torres de set xanques al centre dels terrenys de joc respectivament. En segon lloc, l'alumnat es divideix en quatre equips, dos equips atacaran i els altres dos passaran a defensar. El primer jugador de l'equip que ataca, es col·loca a set passades de distància, i llença amb la mà una pilota contra les torres. En canvi el jugador de l'equip que defensa, es col·locarà a la mateixa distància, però llençarà una pilota contra la pilota de l'equip atacant per evitar que la torre sigui derruïda. Si un jugador de l'equip que estigui atacant aconsegueix derruir la torre, els equips s'intercanviaran els papers. Guanya l'equip que millor ha defensat la torre.</p>		Xanques.
PRINCIPAL	30	<p>Les deu passades: La mestra fa dos equips. Un equip ha de mantenir la pilota i intentar fer deu passades, l'altre equip ha d'evitar que aconsegueixin les deu passades per aconseguir un punt. Al mateix temps que es van comptant les passades, a cada passada de pilota els alumnes han d'atribuir-se un valor positiu (col·laboració, diversió...). Durant la sessió el valor que han escollit, en cas d'un conflicte hauran de posar en practica el valor atribuït.</p> <p>De cantonada a cantonada: La mestra divideix la classe en quatre equips, que han de situar-se en les quatre cantonades de la pista de bàsquet respectivament. El primer membre de cada grup tindrà una pilota, al senyal de la mestra, han d'anar botant la pilota fins a la cantonada oposada; si pel camí es produeixen; pèrdues de pilota, contacte amb els altres jugadors... Els implicats hauran d'agafar-se de la mà. Si una pilota es perd i es demana ajuda a un company, però aquest, s'hi nega, li lligarem els cordons de les sabates per no voler ajudar i hauran de seguir en el joc.</p>		Pilotes de bàsquet.
FINAL	10	<p>Per acabar posaran en comú tots els conflictes sorgits anteriorment. Debatran les possibilitats d'actuar enfront de cada situació. L'alumnat haurà de plantejar conclusions de la importància que ha tingut la pràctica dels valors en cada sessió. Analitzarem per a què els ha servit, si els ha agradat, entre altres, finalitzant amb una autoavaluació que se'ls lliurarà i que han d'omplir cadascun.</p>		No és necessari.

3.4. Metodologia de la unitat didàctica

Es portarà a terme una metodologia integradora, flexible i globalitzadora, utilitzant formes lúdiques i dinàmiques que afavoreixin l'atenció a la diversitat. Els grups seran variats per fomentar les relacions entre l'alumnat i la participació més gran possible. La principal preocupació ha demès de la consecució dels objectius, serà que les noies i nois es diverteixin aprenent i respectin entre ells, les normes, instal·lacions i mestres.

L'estil d'aprenentatge que es durà a terme en les sessions serà el descobriment guiat, un mètode en el qual la mestra o mestre s'ha d'involucrar en l'activitat buscant la resposta de l'alumnat, és a dir, traspasar les seves decisions a l'alumnat confiant en la seva capacitat cognitiva. La finalitat és induir a l'alumnat a què vagin realitzant petits descobriments fins a arribar al concepte final. El "feedback" ha de ser constantment i fonamentalment positiu. Es combinarà el descobriment guiat amb l'estil d'assignació de tasques, fet que provocarà que l'alumnat tingui un major protagonisme en les dues sessions i un important caràcter motivador.

3.5. Mostra/població

La mostra amb la que he comptat per realitzar la meua investigació qualitativa de dades ha sigut de 22 alumnes de l'escola Joan XXIII de Bonavista, més 27 alumnes del col·legi Sant Pau Apòstol de Tarragona. La proposta que he dut a terme en les dues escoles es focalitza en dues classes del primer curs de cicle superior d'educació primària, i la mostra de l'estudi ha estat de 49 respostes en total entre tots dos centres. Han participat infants de 10-11 anys d'ambdós generes i de diferents nivells socioeconòmics.

El primer centre educatiu, l'escola Joan XXIII de Bonavista, està situat a les afores de la ciutat de Tarragona (ciutat i capital de la comarca del Tarragonès) en concret al barri de Bonavista. El centre té tres línies d'ensenyament des d'Educació Infantil 1r cicle-llar d'infants- fins a 4t d'ESO, també compta amb cursos de formació professional, en total té uns 1200 alumnes. La gran majoria de les famílies són castellanoparlants i pateixen situacions familiars desestructurades i/o econòmiques desfavorides.

El col·legi Sant Pau Apòstol està a dins del nucli urbà de Tarragona, en concret a la part més alta de la ciutat. El col·legi parteix de 3 línies d'ensenyament des d'Educació Infantil 1r cicle llar d'infants-fins a 4t d'ESO, (en alguns cursos trobem fins i tot 4 línies com per exemple 6é i 4t de primària), aproximadament, en total té uns 1250 alumnes. El nivell socioeconòmic i cultural de les famílies que conformen la comunitat educativa del centre es mitjà-alt.

Per tant el nivell acadèmic dels estudiants d'ambdós grups és molt heterogeni, tot i que dins de cada grup hi ha diferents nivells i ritmes d'aprenentatge.

3.6. Instrument de recollida de dades per a l'avaluació de valors en l'educació física

Per dur a terme aquesta pràctica he fet servir un dels mètodes que més s'utilitza per avaluar actituds, valors i normes.

1 . He elaborat una graella d'observació directa, (annexos pàgina 42) en la que analitzaré 9 criteris als quals he atribuït els 3 valors que treballem en el projecte (Humilitat, Control emocional i Empatia) a partir dels quals veurem si els objectius ens serveixen per ajudar o no a l'alumnat, aquests criteris seran els següents:

Humilitat:

- 1) Respecta els companys, mestres i personal no docent.
- 2) Respecta les opinions i les creences dels altres.

Control Emocional:

- 3) Assumeix les seves responsabilitats davant dels conflictes durant el joc.
- 4) Ha contribuït a crear un bon clima de treball.
- 5) Participa activament i intervé de manera reflexiva i sense impulsivitat.
- 6) Té la capacitat de reconèixer i regular les emocions pròpies per ajustar-les adequadament a les necessitats del context.

Empatia:

- 7) Té la capacitat d'entendre els sentiments que pot tenir una altra persona davant d'un fet.
- 8) Deixa de banda les seves preferències i considerar les dels altres per ajudar a aquests a que es puguin sentir millor.
- 9) Troba solucions a un conflicte amb la que tots els implicats quedin satisfets.

(Consultar la graella més a fons als annexos, pàgina, 41)

En la graella es pretén recollir les dades sobre els objectius, actituds, conductes, etc. que pretenc observar. La finalitat d'aquest recull de dades no és qualificar l'alumne. El propòsit principal és aconseguir informació per a ajudar l'alumnat a millorar en el seu aprenentatge.

2 . També he creat una escala d'actituds amb uns ítems determinats. Aquesta escala té una valoració de cinc punts, va des d'alguna cosa que no es compleix mai o amb el que l'alumnat està molt en desacord fins a alguna cosa que es compleix sempre o pel contrari està totalment d'acord, respecte a un objecte o acció social determinat. Per tant, passaré el qüestionari de control individual a l'alumnat amb la finalitat de conèixer com és l'actitud de cada infant cap a aquells valors que volem transmetre. Un cop finalitzada la unitat didàctica, tornaré a passar la mateixa fitxa per a conèixer i valorar si hi ha hagut progressió en l'adquisició de valors o no. (Consultar el qüestionari més a fons als annexos, pàgina, 43)

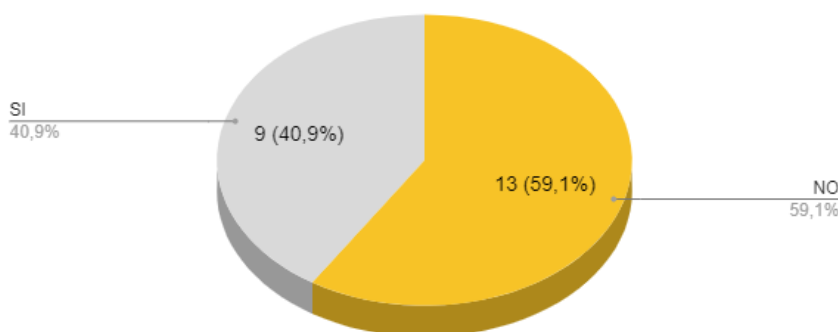
3.7.Anàlisi de resultats

A continuació es mostra l'anàlisi de les dades obtingudes després de realitzar les activitats amb els alumnes de 5é d'Educació Primària separats per escoles i diferents aspectes a analitzar.

En primer lloc es recullen els resultats sobre els valors treballats en les dues sessions i en segon lloc parlarem sobre els del qüestionari.

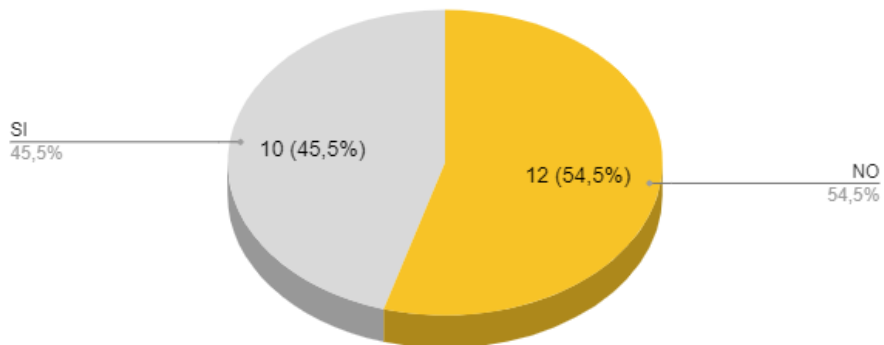
Alumnat escola Joan XXIII de Bonavista.

Gràfic 1: HUMILITAT/ Respecta els companys, mestres i personal no docent.

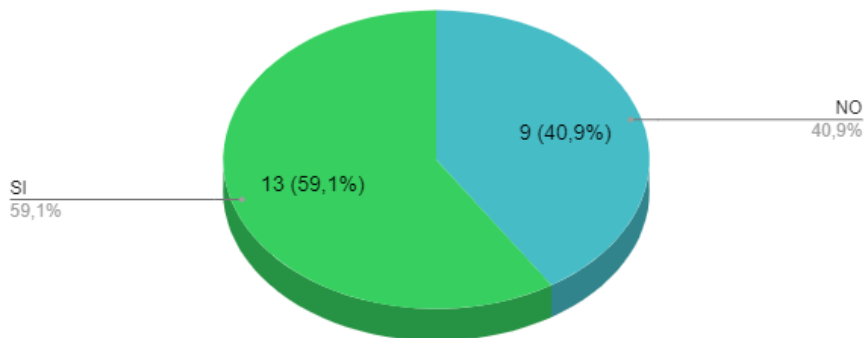
Les dades obtingudes de les dues sessions en el primer criteri estableix que un 40,9% de l'alumnat, respecta els companys, mestres i personal docent, en canvi un 59,1% de l'alumnat no mostra la mateixa idea.

Gràfic 2: HUMILITAT/Respecta les opinions i les creences dels altres.

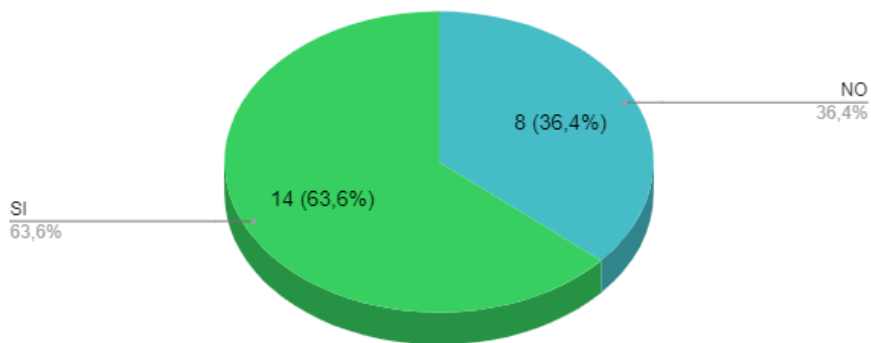
El 45,5% de l'alumnat accepta les opinions i creences dels altres. Pel que fa a la resta de l'alumnat, (més de la meitat del grup-classe) no comparteix la mateixa idea.

Gràfic 3: CONTROL EMOCIONAL/Assumeix les seves responsabilitats davant dels conflictes durant el joc.

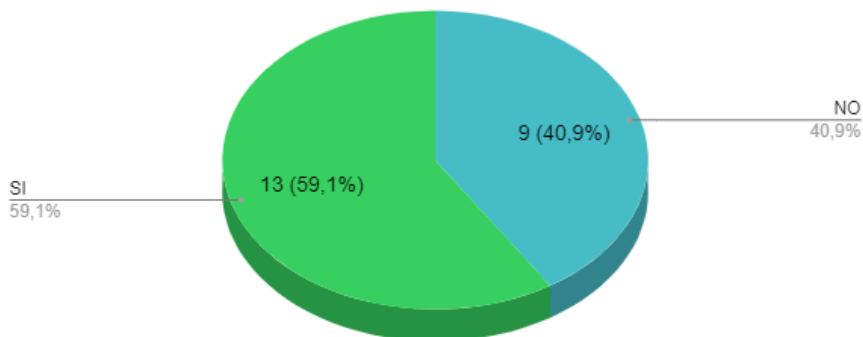
La gran majoria comparteix la idea, perquè 13 infants assumeix els seus errors i les seves responsabilitats, per contra hi ha 9 persones que els hi costa assolir els seus actes durant el joc.

Gràfic 4: CONTROL EMOCIONAL/Ha contribuït a crear un bon clima de treball.

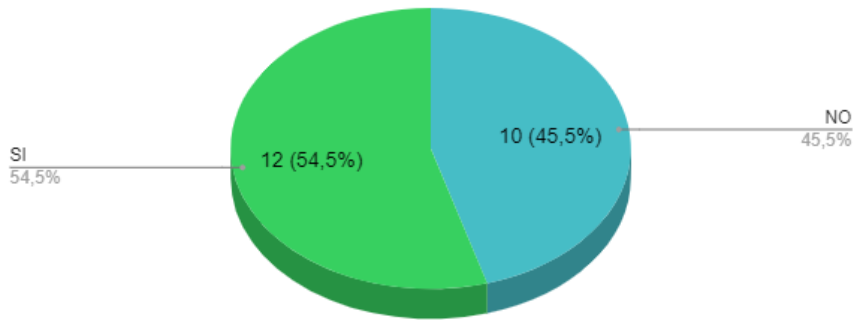
En el següent gràfic veiem com una part molt elevada de l'alumnat 63,6%, contribueix a crear un bon clima durant les dues sessions realitzades, amb els companys de l'aula, per contra trobem un 36,4% que no ajuda a gaudir de les activitats, perquè es focalitza només en treure un resultat, com per exemple guanyar.

Gràfic 5: CONTROL EMOCIONAL/Participa activament i intervé de manera reflexiva i sense impulsivitat.

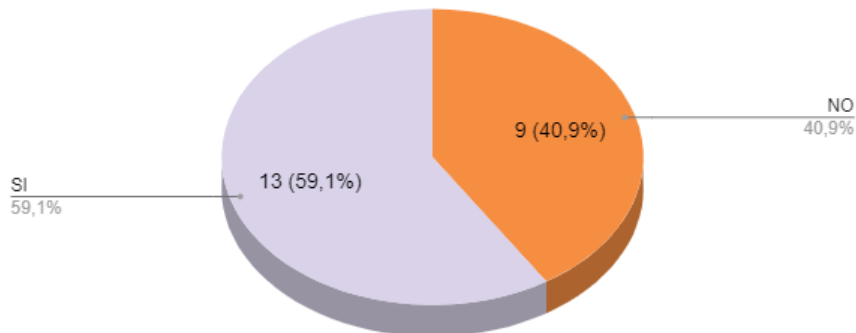
En el següent criteri, podem extreure durant les sessions com el 59,1% de l'alumnat participa en les activitats activament, intervien de manera reflexiva, i controlen les seves emocions. La resta de la classe, la participació no és fluida, actuen de manera impulsiva i poc reflexiva.

Gràfic 6: CONTROL EMOCIONAL/Té la capacitat de reconèixer i regular les emocions pròpies per ajustar-les adequadament a les necessitats del context.

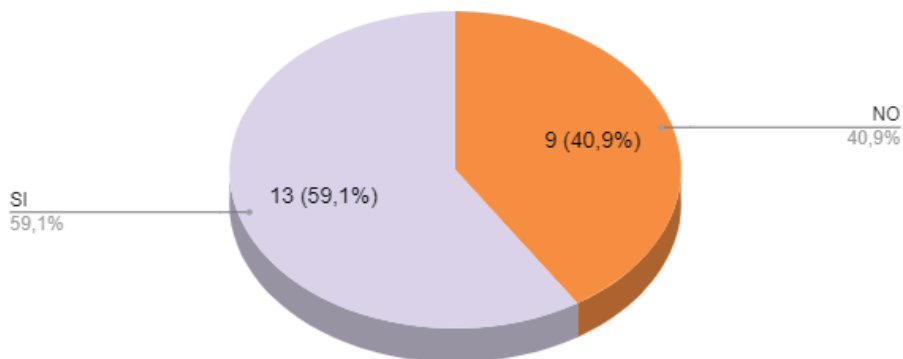
Les dades obtingudes sobre el següent criteri, mostra com en les dues sessions hi ha una petita majoria de l'alumnat amb el 54,5% que gestiona les emocions adequadament al conflicte. Per contra, també hi ha un alt percentatge de casos (45,5%) que no ajusten o regulen de manera correcta les pròpies emocions.

Gràfic 7: EMPATIA/Té la capacitat d'entendre els sentiments que pot tenir una altra persona davant d'un fet.

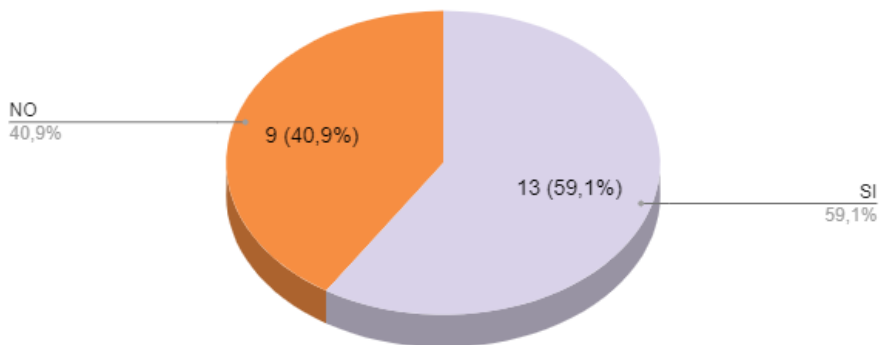
Amb el següent gràfic, veiem com un 59,1% de l'alumnat es capaç d'entendre als companys davant d'un fet o conflicte duran el joc. En canvi el 40,9% no comparteixen la mateixa idea. Mostren dificultats per entendre als demes.

Gràfic 8: EMPATIA/Deixa de banda les seves preferències i considera les dels altres per ajudar aquells a que es puguin sentir millor.

Podem extreure de la gràfica com el 13 persones consideren les preferències dels altres per davant de les seves per tal d'ajudar aquells que ho necessiten. En la gràfica anterior es pot veure com una part del grup classe, tenen dificultats per entendre els altres, en aquest criteri es pot apreciar com el mateix percentatge (40,9%) posa per davant les seves preferències per sentir-se millor.

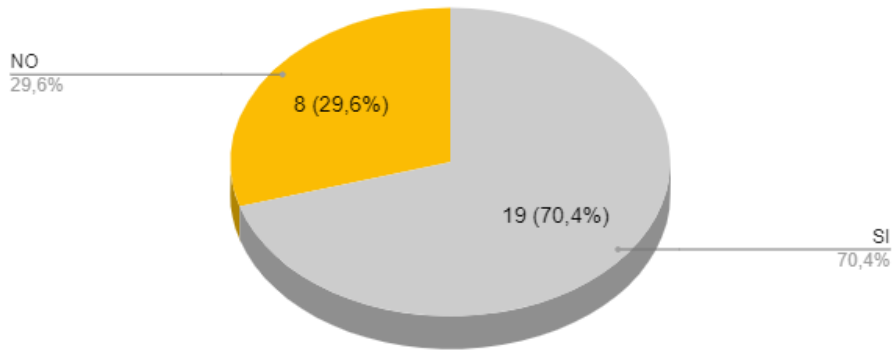
Gràfic 9: EMPATIA/Troba solucions a un conflicte amb la qual tots els implicats quedin satisfets.

Amb l'últim criteri es pot visualitzar com el 59,1% de l'alumnat és capaç de troba solucions en els conflictes, és el mateix percentatge que sap entendre a la resta i considera les preferències dels altres per davant de les seves. La resta de l'alumnat que no comparteix els criteris anteriorment anomenats, tampoc és capaç de implicar-se per buscar una solució on tots quedin satisfets.

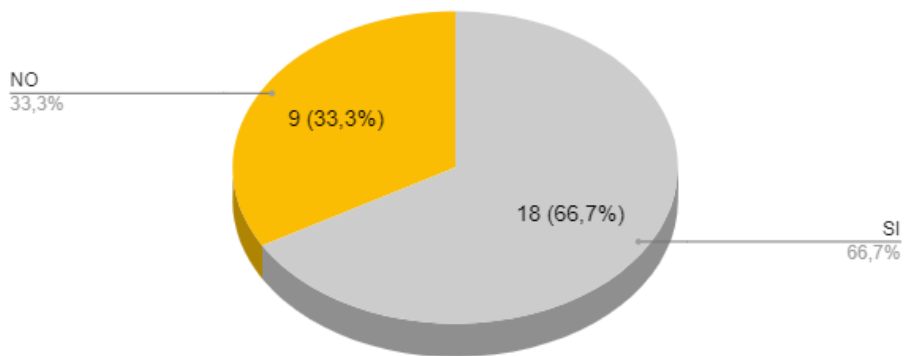
Alumnat Col·legi Sant Pau Apòstol.

Gràfic 10: HUMILITAT/Respecta els companys, mestres i personal no docent

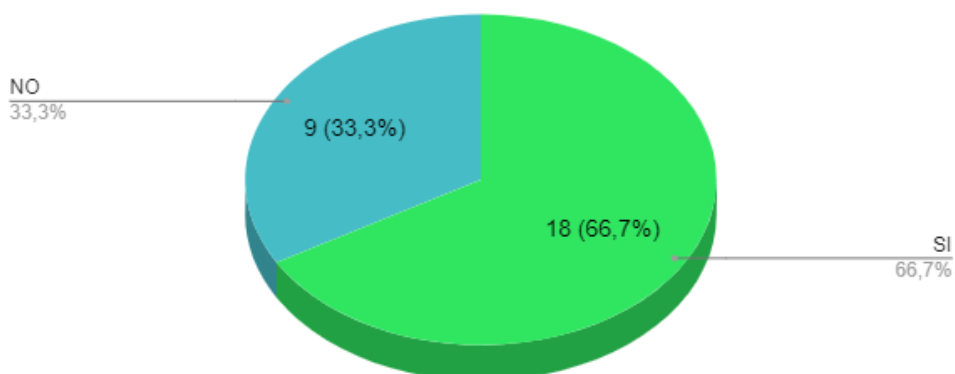
En el següent gràfic es pot apreciar com 8 membres de la classe no respecten als companys durant el joc, per una altra banda hi ha 19 alumnes que si respecten a totes les persones de la comunitat educativa.

Gràfic 11: HUMILITAT/Respecta les opinions i les creences dels altres.

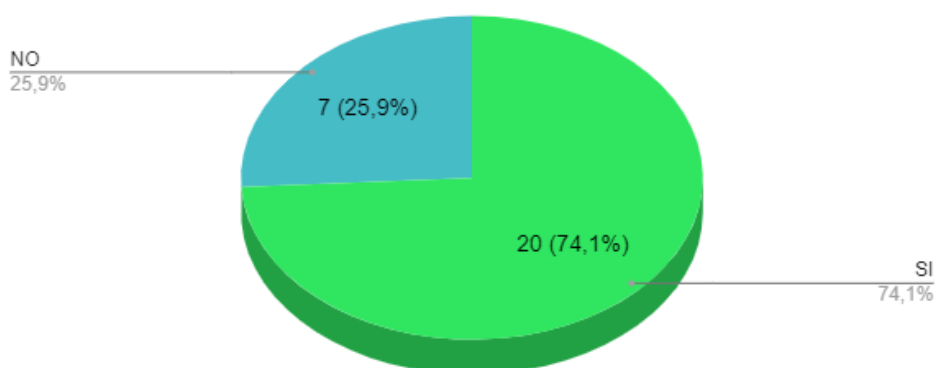
En les dades obtingudes en les dues sessions en el col·legi Sant Pau Apòstol, es pot apreciar com un 66,7% de l'alumnat, respecta les opinions dels altres. Per contra la resta no compleix el criteri.

Gràfic 12: CONTROL EMOCIONAL/Assumeix les seves responsabilitats davant dels conflictes durant el joc.

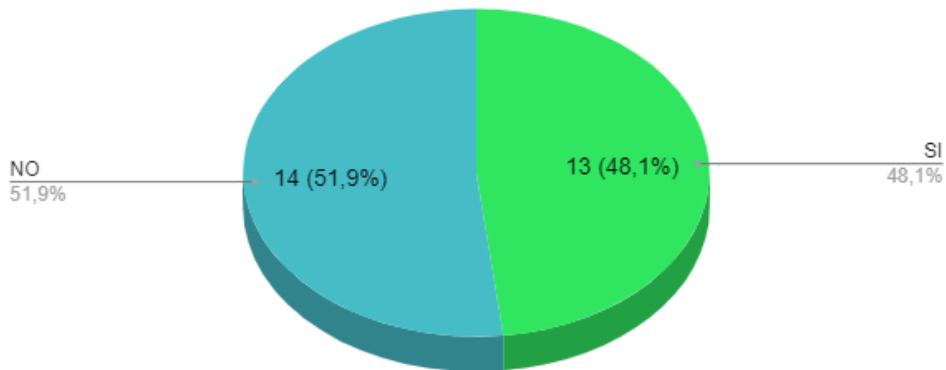
El 66,7% de la classe assumeix les seves responsabilitats davant dels conflictes durant el joc. En canvi el 33,7% tenen dificultats per compartir la mateixa idea.

Gràfic 13: CONTROL EMOCIONAL/Ha contribuït a crear un bon clima de treball.

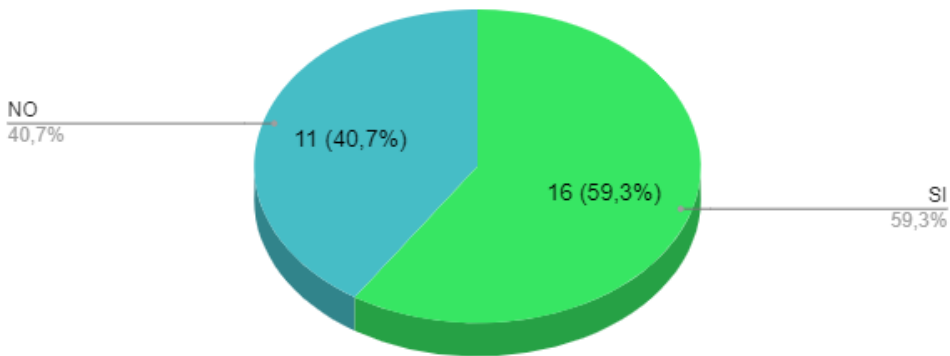
Un alt percentatge de l'alumnat, (74,1%) contribueix a obtenir un bon clima en les sessions d'educació física. La resta de la classe, es centra en buscar un únic resultat, aquesta cerca comporta com a conseqüència, els conflictes.

Gràfic 14: CONTROL EMOCIONAL/Participa activament i intervén de manera reflexiva i sense impulsivitat.

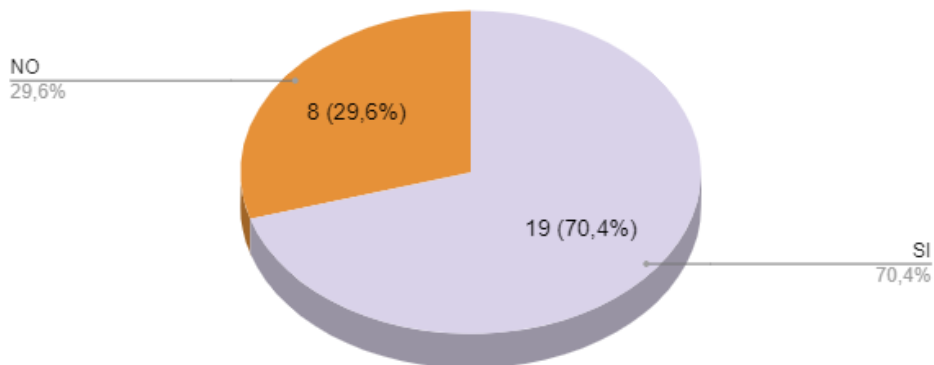
El 51,9% dels infants participen activament en les activitats, però no són capaços de controlar la seva impulsivitat, davant de conflictes o accions de joc. El 48,1% restant són capaços de reflexionar i analitzar els fets abans d'actuar.

Gràfic 15: CONTROL EMOCIONAL/Té la capacitat de reconèixer i regular les emocions pròpies per ajustar-les adequadament a les necessitats del context.

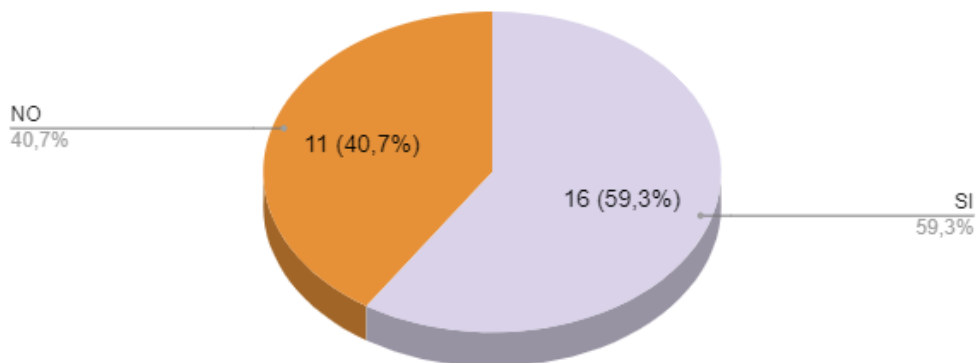
Onze persones del grup no són capaces de reconèixer les emocions pròpies per ajustar-les davant del context de la sessió. El 59,3% va ser capaç d'ajustar les seves emocions durant el joc i la sessió realitzada.

Gràfic 16: EMPATIA/Té la capacitat d'entendre els sentiments que pot tenir una altra persona davant d'un fet.

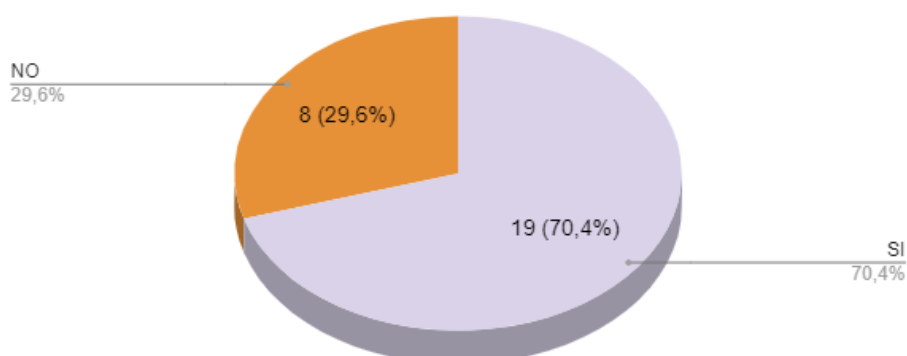
El 29,6% de l'alumnat no és capaç d'entendre els sentiments dels seus companys durant el joc. Un gran gruix de nois i noies com és el 70,4% de la classe, té la capacitat de ficar-se en la pell de l'altra davant d'un fet

Gràfic 17: EMPATIA/Deixa de banda les seves preferències i considera les dels altres per ajudar aquests a que es puguin sentir millor.

Analitzant la gràfica veiem com el 59,3% de l'alumnat anteposa les preferències dels altres respecte a les seves. Per un altre costat, la resta prefereix la consecució d'un resultat davant del sentiment dels altres.

Gràfic 18: EMPATIA/Troba solucions a un conflicte amb la qual tots els implicats quedin satisfets.

El 70,4% dels nois i noies de l'aula són capaços de trobar solucions enfront un conflicte. En les dues sessions un 29,6% del grup no ha estat capaç de reflexionar i trobar solucions positives amb els conflictes sorgits.

Resultats del qüestionari.

Abans de l'inici de la primera i segona sessió, els i les alumnes de tots dos centres van omplir el qüestionari (annexos, pagina) on s'estableixen 8 ítems sobre l'actitud de cadascú durant el joc. Els resultats que s'han donat i de manera general per part dels infants, s'enfoca en si l'alumnat està totalment d'acord, respecte a un objecte o acció social determinat.

Un cop finalitzades les sessions i posats analitzar les dades de manera general sobre els participants de tots dos centres es pot apreciar dos aspectes a remarcar.

- El primer aspecte es dona en la càrrega de consciència o poca sinceritat per part de l'alumnat, perquè no són al 100% sincers amb ells mateixos. El primer cop que es passa l'escala d'actituds abans de fer les sessions, la tendència no és real. Perquè tants nois i noies (ressaltar més el gènere masculí) remarquen que elles i ells, estan d'acord en una bona participació en les sessions, que fomenten un bon clima, respecten i no discriminen a companys i companyes de classe durant el joc, són capaços de no fer trampes, de controlar la seva impulsivitat, de proporcionar ajuda als altres davant de les dificultats, etc. És a dir, es volen mostrar com que elles i ells ho fan tot de manera correcte i net.

- Al finalitzar les darreres sessions tornen a respondre el mateix qüestionari. I es pot apreciar com en cada resposta s'apropa a unes actituds amb molta més coherència i sinceritat per part de cadascú, i és aquí on surt en escena el segon aspecte i més important de la investigació, el qual es centra en l'experiència i el comportament durant les sessions. Els alumnes deixen de banda les seves preferències, com pot ser el sentir-se bé, (responent de manera que tot ho fan molt bé) i modifiquen les seves respostes basant-se en els conflictes, l'harmonia o la diversió en el joc.

4. Conclusions

L'experiència anteriorment dels dos pràcticums, ha sigut el punt de partida que em va animar per a realitzar, la investigació. Veient els pocs coneixements sobre els valors en l'esport que presenten els infants durant el joc, els principals objectius que es perseguien amb aquest treball, eren: impulsar l'esport en l'edat escolar, com una formació en valors i integral dels participants, crear hàbits saludables i mostrar l'esport en l'edat escolar com a eina alternativa a l'esport de competició. En el treball he intentat cercar l'actualitat sobre els valors que ens podem trobar en l'educació física d'avui en dia, en l'etapa d'educació primària, d'aquesta manera he recollit els valors que considero òptims per a la formació integral de l'alumnat, com són la humilitat, el control emocional i l'empatia.

Parlant amb els mestres de les escoles durant les respectives sessions, coincidim generalment en que els alumnes mostren actituds molt més competitives que lúdiques, segregades per sexe, poca adquisició d'hàbits saludables, una gran quantitat de l'alumnat mostraven no tenir empatia amb els seus companys i companyes i no eren capaços de controlar la seva frustració envers la derrota.

Aquestes accions venen donades perquè pateixen un desconeixement sobre l'aprenentatge dels valors en l'esport des de la base o bé perquè la identitat que té l'alumnat sobre els valors es va deteriorant a través dels anys degut al consum de certa informació. Els infants tenen tendència a agafar tota la informació que surt als mitjans de comunicació, de l'entorn que els envolta (com és la televisió). Això comporta que escullin com a referents a models que no són adequats per a la seva edat, adquirint i duplicant la identitat o els hàbits d'una tercera persona, deixant de banda la seva formació i descuidant els seus coneixements propis.

Com diu: (Del Rincón Igea, B. 1997) “Cal que les institucions educatives intervinguin per reconduir, i contrarestar les influències d’un medi que, presenta contravalors: consumisme, violència, competitivitat i individualisme”

Tots som responsables de l’Educació dels més joves, Per aconseguir un canvi en les actituds en els alumnes, hem de partir d’una implicació i recolzament de tots els estaments educatius: docents, famílies, monitors professionals, responsables d’activitats físiques i sobre tot la influència dels mitjans de comunicació. Especialment la televisió.

També vull comentar que cada vegada més l’alumnat pateix un desconeixement important dels hàbits saludables. Una de les escoles han començat a treballar en un nou projecte que s’enfoca en realitzar una matèria complementària sobre l’activitat física. Aquest projecte ve donat perquè han vist una problemàtica de cara a l’alumnat on veuen que cada cop hi ha més sedentarisme i més addicció a les noves tecnologies.

Per finalitzar, m’agradaria assenyalar, sota el meu punt de vista, que l’educació física es diferencia d’altres matèries, perquè tracta molt més àmbits que la resta. Els objectius establerts en aquest treball han estat, conscienciar i mostra l’important que és l’assignatura d’educació física, centrant-nos en l’educació de valors a través d’aquesta, amb la qual la considero una de les assignatures més completes de l’etapa de primària.

5. Referències.

- Abad, M., Robles, J. i Giménez, F., 2009. *L'esport en les etapes educatives de primària i secundària*. Efdportes.com. Recuperat de: <https://www.efdeportes.com/efd132/eldeporte-en-las-etapas-educativas.htm>
- Alastrué Pozo, P. (2011) *L'educació en valors a través de l'esport*. Estudis, Diputació de Barcelona.
- Buceta, J.M. (2001). *Activitat física i esport en la infància i l'adolescència*. UNED Fundació Cultural Santa Teresa.
- Buxarrais Estrada, M. R. (1997). *La formació del professorat en educació en valors: proposta i materials*. Desclée de Brouwer
- Castejón, F.J. (1994). *L'ensenyament de l'esport en l'educació obligatòria: enfocament metodològic*. Revista complutense d'educació, Vol. 5 (2), 137-151. <file:///C:/Users/HP/Downloads/L%20educaci%C3%B3%20en%20valors%20a%20trav%C3%A9s%20de%20l%20esport.pdf>
- Del Rincón Igea, B. (1997). *Intervenció educativa en valors a l'educació primària*. Bellaterra. Fundació UE Vic (2011). *L'Educació en Valors Col·lecció Estudis. Sèrie Esports, 1*. Diputació de Barcelona. Recuperat el 28 del 2 de febrer de 2022 : [https://fundaciouevic.cat/content/pdf/Document%20Educacio%20en%20Valors%20FUE%20Vic\(1\).pdf](https://fundaciouevic.cat/content/pdf/Document%20Educacio%20en%20Valors%20FUE%20Vic(1).pdf)
- Jorquera, J.L., et al. (2015). *Antecedents dels valors olímpics a la Grècia Clàssica i la seva projecció en l'Olimpisme modern*. Materials per a la Història de l'Esport. Suplement Especial Núm. 2, (pp,297-309).
- Julià Cano, A. i Prat Grau, M. (2013). *Esports i Valors*. Edicions Els Llums
- López, E i García, D. (1994). Aproximació al tema dels valors en la LOGSE. *Revista Complutense d'Educació* vol.5, núm. 1, (pp.121-133).
- López Carretero, C. (2021). *El treball de valors a través de les emocions a l'educació primària*. Treball de fi de grau. Universitat Rovira i Virgili.

- Martínez, M. (2000). *Construcció de valors i procés educatiu*. En M. SANTOS (ed.) *A pedagogía dos valores en Galicia*.(39-69) Santiago de Compostel·la: ICE da USC.
- Reial Acadèmia Espanyola. (2019). *Diccionari de la llengua espanyola*. Consultat en: <https://dle.rae.es/>
- Romero Granados, S. (2000). *Reflexions conceptuals d'iniciació esportiva escolar i estudi de dos enfocaments metodològics*. En Actes de l'I Congrés Nacional d'Esport en Edat Escolar. (pp. 81-110)
- Ruiz Omeñaca, J. V. (2013). *Noves perspectives per a una orientació educativa de l'esport*. Madrid: Editorial C.C.S
- Sanz, S. L. (2015) *L'ensenyament de valors en educació infantil mitjançant una metodologia lúdica*. Treball de fi de grau. Universitat de Valladolid.
- Seirul-lo El, F. (1995). *Valors educatius de l'esport*. En Sr. Blázquez (Dir). *La iniciació esportiva i l'esport escolar (61-76)*. Barcelona Revista d'educació Física, 44.
- Seirul-lo F. (1999). *Criteris moderns d'entrenament en el futbol*. Training Futbol (45), 8-17.
- Valero Iglesias, L. F. (1992). *Aproximació a una educació en valors*. PPU.

6. Annexos

6.1. Annex 1

Graella de registre, Escola Joan XXIII.

1		HUMILITAT		CONTROL EMOCIONAL				EMPATIA		
2		Respecta els companys, mestres i personal no docent	Respecta les opinions i les creences dels altres.	Assumeix les seves responsabilitats davant dels conflictes durant el joc.	Ha contribuït a crear un bon clima de treball.	Participa activament i intervé de manera reflexiva i sense impulsivitat.	Té la capacitat de reconèixer i regular les emocions pròpies per ajustar-les adequadament a les necessitats del context.	Té la capacitat d'entendre els sentiments que pot tenir una altra persona davant d'un fet.	Deixa de banda les seves preferències i considera les dels altres per ajudar aquests a que es puguin sentir millor.	Troba solucions a un conflicte amb la qual tots els implicats quedin satisfets.
3	Alumnat Escola Joan XXIII de Bonavista									
4	Alumne 1	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	SI
5	Alumne 2	NO	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
6	Alumne 3	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
7	Alumne 4	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
8	Alumne 5	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
9	Alumne 6	SI	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
10	Alumne 7	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
11	Alumne 8	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
12	Alumne 9	NO	NO	NO	SI	SI	NO	SI	SI	NO
13	Alumne 10	SI	NO	SI	SI	NO	NO	NO	NO	NO
14	Alumne 11	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
15	Alumne 12	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	SI
16	Alumne 13	SI	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
17	Alumne 14	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
18	Alumne 15	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
19	Alumne 16	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	SI
20	Alumne 17	NO	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	NO
21	Alumne 18	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
22	Alumne 19	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
23	Alumne 20	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	NO
24	Alumne 21	SI	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
25	Alumne 22	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI

Graella de registre, Col·legi Sant Pau Apòstol.

	HUMILITAT		CONTROL EMOCIONAL				EMPATIA		
	Respecta els companys, mestres i personal no docent	Respecta els companys, mestres i personal no docent	Assumeix les seves responsabilitats davant dels conflictes durant el joc.	Ha contribuït a crear un bon clima de treball.	Participa activament i intervé de manera reflexiva i sense impulsivitat.	Té la capacitat de reconèixer i regular les emocions pròpies per ajustar-les adequadament a les necessitats del context.	Té la capacitat d'entendre els sentiments que pot tenir una altra persona davant d'un fet.	Deixa de banda les seves preferències i considera les dels altres per ajudar aquests a que es puguin sentir millor.	Troba solucions a un conflicte amb la qual tots els implicats quedin satisfets.
Alumnat Col·legi Sant Pau Apòstol.									
Alumne 1	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 2	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 3	NO	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 4	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 5	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 6	SI	SI	SI	SI	NO	NO	SI	SI	SI
Alumne 7	SI	SI	SI	SI	NO	NO	SI	SI	SI
Alumne 8	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 9	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 10	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 11	NO	SI	SI	SI	NO	SI	SI	SI	SI
Alumne 12	NO	SI	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 13	SI	SI	SI	SI	SI	NO	NO	NO	NO
Alumne 14	SI	SI	SI	SI	NO	SI	SI	NO	SI
Alumne 15	SI	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 16	SI	SI	NO	NO	NO	NO	SI	NO	SI
Alumne 17	SI	SI	NO	SI	NO	SI	SI	NO	SI
Alumne 18	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 19	SI	SI	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 20	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 21	NO	SI	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 22	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI
Alumne 23	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 24	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 25	NO	SI	NO	NO	NO	NO	NO	NO	NO
Alumne 26	NO	SI	NO	NO	NO	SI	SI	SI	SI
Alumne 27	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI	SI

6.2. Annex 2

Instrument d'avaluació, Escala d'actituds, control individual.

Qüestionari per a l'alumnat de 5è de primària.					
1= Mai 2= Quasi Mai 3= A vegades 4= Quasi sempre 5= Sempre					
Quant practiques activitat física i tu i el teu equip no sou els guanyadors, ets capaç de passar-ho bé?	1	2	3	4	5
Fas trampa per obtenir bons resultats en les activitats físiques, encara que sàpigues que ho estàs fent malament?	1	2	3	4	5
Si un company, fa trampa per a guanyar, li dius que ho està fent malament i que no ho ha de fer?	1	2	3	4	5
Quan practiques alguna activitat física, sols fer noves amistats? Et relaciones amb totes les noies i nois de la classe?	1	2	3	4	5
Si ets l'encarregat de formar equips per a una activitat, tractes que siguin mixtos i equilibrats?	1	2	3	4	5
T'agrada jugar amb totes les companyes i companys independentment si són o no són amics, si són bons o menys bons a l'hora de fer activitat física?	1	2	3	4	5
Quan un contrari incompleix el reglament per a perjudicar-te a tu i/o al teu equip, ets capaç de controlar el teu empipament?	1	2	3	4	5
Si la mestre o el mestre s'equivoca en prendre una decisió del joc i et perjudica a tu o al teu equip, ets capaç d'entendre que aquesta equivocació és una cosa normal i pot ocórrer?	1	2	3	4	5